

nagyszámú ismeretlen magadatot határoztak meg munkatársaival együtt.

Időközben kiépíti amerikai kapcsolatait, félételt tölt a Kentucky Egyetemen (Lexington) 1979-80-ban B.D. Kern professzor intézetében.

Most már évek óta formálisan nyugdíjban van, de a valóságban ez alatt az idő alatt írja egyedülálló felkészültséggel és látókörrel a magyar szakirodalomban páratlan magfizikai kézikönyveit (összesen egyébként 16 könyvet, ill. könyvfejezetet írt pályája folyamán) és tartja a kapcsolatait az általa létrehozott kutatóközösséggel.

Ha Fényes Tibor alkotásairól beszélünk, ezt a kutatói közösséget különösen is ki kell hangsúlyoznunk. Valóságos tudományos iskola ez, amelyet mintegy tíz kandidátusi, illetve doktori fokozat fémjelvez.

Fényes Tibor emberi és kutató egyéniségét a pontosság, a korrektség, a megbízhatóság jellemzi. Életével igazolja Carlo Rubbia megállapítását, hogy az igazi kutatót a *makacsság* jellemzi. Amibe belefog, amit elhatároz, hogy megcsinálja, azt nem adja fel, annak végére jár, amíg a kitűzött célt el nem éri.

Hála Istennek, Fényes Tibor pályája még nem ért véget. A tőle megszokott szívósággal folytatja integráló munkáját, újabb és újabb meglátásokra tesz szert és azt cikkek, könyvek formájában közzé is teszi a tudományos közösség gazdagítására.

Kedves Tibor! További termékeny tudományos éveket kívánok és kívánunk neked jó egészségben.

A jó Isten éltesse!

Berényi Dénes

Ünnepi tudományos ülés Kiss Árpád Zoltán 70. születésnapja alkalmából ATOMKI, 2009. május 21.

A tudományos ülést *Koltay Ede*, az ATOMKI emeritus professzora nyitotta meg, akinek Árpád egykor diplomamunkása volt. Előadásában Árpád tudományos tevékenységének áttekintését adta, különös tekintettel a korai szakaszra, az ATOMKI Van de Graaff gyorsítójának építésével kapcsolatban elért gyorsítófizikai eredményeire. A hallgatóság fiatalabb részének ez az előadás azért volt különleges, mert most hallottak (hallottunk) először az elektrosztatikus tér gyorsítóokban való optimalizálásáról, az átütéseknél fellépő feszültségflöklések csökkentésének módszeréről, vagy például a gyorsítócsövekben alkalmazott szekunderelektron-csapdákrol.

A megnyitót három tanítvány előadása követte. Elsőként *Fülöp Zsolt*, az

ATOMKI jelenlegi igazgatója beszélt. Előadásának első részében bemutatta, hogy miként valósult meg az alkalmazott és alap kutatás szimbiózisa Árpád életművében, hogyan jutott el a gyorsítótechnikától a magreakciókutatáson keresztül az analitikai módszerekig, és onnan végül a környezettudományig. Majd egy régi, Árpád által 1979-ben készített, „Atommagfizikai vizsgálatok a Doppler-effektus felhasználásával” című poszterből kiindulva megmutatta, hogy az ott a szisztematikus hibák kiküszöbölésére alkalmazott eljárás mennyire fontosá válhat a nukleáris asztrofizikában is. Így 2009-ben ugyanezt a módszert kell alkalmazni az asztrofizikai szempontból érdekes magreakcióknál a küszöbalatti nívó-élettartamok meghatárol

zásában. Tehát a régi poszter új címe „Asztrofizikai vizsgálatok a Doppler-effektus felhasználásával” lehetne.

Rajta István előadása pillanatképeket mutatott be a pásztázó ion-mikroszonda életéből. A kezdetek 1992-re nyúlnak vissza, ekkor nyerte el Koltay Ede műszerközponti pályázatával az OTKA támogatását a mikroszonda főbb egységeinek beszerzésére. Anyagi okokból akkor nem gondolhattak a teljes rendszer megvásárlására. Így az Árpád által 1993-ban meghirdetett PhD ösztöndíjra felvett fiatalnak lett a témája, hogy jelentős fejlesztő munka eredményeképpen a berendezést „kulcsra kész” állapotba hozza. 1995 januárjára sikerült az első mikronyalábot előállítanunk a mérőkamrában, majd 1996-ban meg is jelent publikációnk az első alkalmazásokról. Azóta számos PhD-, diplomamunka, TDK dolgozat és tudományos cikk készült a mikroszondán, valamint a csoport létszáma is jelentősen megnőtt. Az alkalmazási területek is számottevő mértékben kiterjedtek.

A tudományos ülés harmadik előadója *Sziki Gusztáv*, Árpád legfiatalabb végzett doktorandusza volt, aki doktori témájáról beszélt. Kitért többek között a standard nélküli abszolút koncentráció-meghatározás kérdésére, amely a PIXE (részecske-indukált röntgenemisszió) módszerrel ellentétben pontos kísérleti hatáskeresztmetszet-adatok felhasználását igényli. Ezek az adatok a protonok által keltett gamma-emissziós (PIGE) módszer esetében jórészt már rendelkezésre állnak. A deuteron nyaláb használatára alapozott hasonló módszernél (DIGE) – amellyel Árpád 1993-ban Párizsban a Franciaország Múzeumainak Kutató Laboratóriumában (Louvre) kezdett el foglalkozni – az adatok még hiányosak. Előadásában bemutatta a legkönnyebb elemekre kapott gamma-

keltési hatáskeresztmetszeteket, majd ismertette a DIGE módszer alkalmazását a magyarországi őskori ún. inkrusztált kerámiák vizsgálatában.

A köszöntéseket az Elektrosztatikus Gyorsítók Osztálya és a Környezet- és Földtudományi Osztály nevében *Rajta István* és *Svingor Éva* osztályvezetők kezdték, Árpád feleségének is gratuláltunk egy csokor virággal. Ezt követően *Mócsy Ildikó* a kolozsvári Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem docense szólt Árpád szerepéről egyetemük és az ATOMKI kapcsolatában. A Debreceni Egyetem Természettudományi és Technológiai Kara nevében *Sailer Kornél* dékán üdvözölte Árpádot. Budapestről a KFKI Részecske- és Magfizikai Kutatóintézet igazgatója *Szőkefalvi Nagy Zoltán*, és tudományos főmunkatársa, *Szilágyi Edit* adta át az RMKI jókívánságait; majd a Debreceni Egyetem Kísérleti Fizikai- valamint a DE TTK – ATOMKI Környezetfizikai Tanszékének munkatársai nevében *Raics Péter* docens méltatta Árpád oktatási tevékenységét. Ezek után Árpád kért szót, megköszönte az ünneplő közönségnek a részvételt, a jókívánságokat. Az állófogadást *Beke Dezső* a DE Fizikai Tudományok Doktori Iskolájának vezetője nyitotta meg pohárköszöntőjével, amelyben méltatta Árpádnak a doktori iskolában kifejtett tevékenységét.

Kiss Árpád a nyíregyházi Kossuth Lajos gimnázium tanulója volt, amikor az iskola fennállásának 150. évfordulóját ünnepelve Szalay Sándor akadémikus, az ATOMKI intézetalapító igazgatója, az iskola öregdiákja tartott előadást Nyíregyházán Magyarország reményeiről az atomenergia békés felhasználásról. Az előadás olyan mély benyomást tett rá, hogy ennek hatására döntött a fizikusi pálya mellett. 1963-ban szerzett diplomát a Kossuth Lajos Tudományegyetemen. Pályáját a KLTE Kísérleti Fizikai Intéze-

tében kezdte, majd 1967-ben az Atommagkutató Intézetbe került. 1979-ben szerezte meg a fizikai tudomány kandidátusi fokozatát, majd 1994-ben a fizikai tudomány doktora címet. Eközben az ATOMKI tudományos igazgatóhelyettese lett. Kapcsolata az egyetemmel nem szakadt meg. Részt vett mind a graduális, mind a posztgraduális fizikusképzésben, később pedig a környezettudományi szak fizika szakirányának indításában, és ott a fizikával kapcsolatos tárgyak gondozásában. Oktatómunkájának elismeréseképpen 1995-ben egyetemi magántanári

címet kapott, 2001-ben pedig kinevezték a Debreceni Egyetem egyetemi tanárává. Közben átvette a KLTE-ATOMKI (jelenleg a DE – TTK ATOMKI Környezetfizikai) Tanszék vezetését. Irányításával valósult meg az egyetem és az ATOMKI közös beruházása, amelynek keretében modern létesítményeket hoztak létre az ATOMKI területén az egyetemi oktatás számára: hallgatói laboratóriumokat, alacsony háttérű radioaktív laboratóriumot, valamint egy C szintű izotóplaboratóriumot.

Rajta István

Ünnepi konferencia Kertész Andor egyetemi tanár emlékére

A Matematikai Intézet Algebra és Számelmélet Tanszékének világhírű professzora, egykori tanszékvezetője 80 éve született, 35 éve halt meg. Alakja, egyénisége

példaképpként maradt meg kollégáiban. Emlékére 2009. május 19-én a Debreceni Egyetem Matematikai Intézetének Algebra és Számelmélet Tanszéke és a DAB Matematikai Szakbizottsága ünnepi konferenciát tartott a DAB székházban.

Kertész Andor 1929. február 19-én született Gyulán. Édesapja Kertész Lajos református kántor, ének-zene tanár a Gyulai Általános Iskolában, édesanyja Nyíri Mária. Testvérei, Kertész Lajos zongoraművész, Kertész Gábor építész-mérnök, Kertész Attila történelem-ének szakos tanár.

1952-ben kitűnő minősítésű oklevelet szerzett a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem matematika-fizika-ábrázoló geometria szakán. Már hallgató korában demonstrátorként tevékenykedett. 1951-54 között aspiráns volt Szele Tibornál, majd Rédei Lászlónál. Eredményeiért már diplomája megszerzése után egy évvel megkapta a Grünwald Géza emlékdíjat. 1953-ban feleségül vette Tóth Ilona történelem-földrajz szakos középiskolai tanárt. Két gyerme-